

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Попович Л. М. Агресивна поведінка підлітків	296	Медвідь Ф. М., Чорна М. Ф., Хоменко В. О. Національна безпека і національні інтереси України: становлення та шляхи забезпечення	329
Савіцька Ю. В. Історичні передумови виникнення насилства в сім'ї	302	Кобржицький В. В. Регіональні, національні та міжнародні чинники розвитку українського туризму	336
Стельмах Є. С. Поняття патенту та порядок його одержання, реєстрація та припинення	306	Бабіч Г. В. Окремі аспекти правового регулювання господарської діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні	338
Циро Н. О. Характерологічні особливості впливових людей	309	Чорна М. Ф., Чорний Е. В. Становлення і розвиток системи інформаційної безпеки в Україні в умовах незалежності	340
Часніков О. О. Внутрішній та зовнішній аудит як рівнозначні форми фінансового контролю в адміністративно- правовій інфраструктурі протидії тіньовим процесам	311	Грінчій П. С., Гурина Т. І. Основні проблеми правового регулювання ліцензування в Україні	346
Шолох Г. С. Контрабанда та боротьба з нею	316	Медвідь А. М., Рижих І. А. Правова культура сучасного юриста ..	350
Медвідь Ф. М., Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе Національна безпека в Україні в умовах розбудови правової системи України	319	Несвященко К. С. Перспективи розвитку та інвестиційна привабливість вітчизняних морських портів у контексті сповільненого виходу вітчизняної економіки з кризового стану	354
Медвідь Ф. М., Столітній М. М. Правова освіта в умовах розбудови правової держави в Україні	325	Відомості про авторів	357

ПРАВОВА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО ЮРИСТА

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 350–353

Україна повільними невпевненими кроками прямує до створення правової демократичної держави, яка потребує створення соціально-орієнтованої економіки, фундаментальної ревізії законодавчої бази та приведення її у відповідність до вимог сучасності, проведення судової реформи, що можливо лише за умови кваліфікованого юридичного забезпечення. Держава, потребуючи докорінних змін усієї системи суспільної практики, актуалізує суб'єктивно-особистісний аспект юридичної діяльності в умовах зростання соціального попиту на новий тип юриста, який уособлює своєю діяльністю закон як моральний принцип і принцип законності як основу співжиття людей. При підготовці висококваліфікованих юристів ми звертаємося до *правової культури юриста* — критичного творчого осмислення особою, що має юридичну освіту, правових норм, нормативно-правових актів та правових явищ з погляду їх гуманного, демократичного і морального змісту, що забезпечує її правомірну діяльність [1; 2; 4].

Структура правової культури юриста складається з таких елементів, як:

1) правова освіченість (інформованість), що включає знання законодавчих та нормативних актів;

2) шанобливе ставлення до права;

3) уміння користуватися правовим інструментарієм — нормативно-правовими актами; проявляти правову активність, підпорядковувати свою поведінку вимогам правових норм. Усі елементи правової культури діють комплексно, за наполегливого та старанного використання яких юрист зможе сягнути найвищих сходинок професіоналізму.

Функціонування правової культури пов'язане з єдністю чуттєвого і раціонального. Таким чином, чуттєве і раціональне визначає зміст і рівень правової культури юриста. Так, правове почуття є результатом правової свідомості або її дією, зовнішньою оболонкою. Адекватну правову орієнтацію юриста відмічає взаємозумовленість чуттєвого та раціонального.

Раціональність права — це критерій, який дає можливість сформувати такі системи права, які були б самодостатніми і забезпечували функціонування суспільства на засадах правового почуття та правопорядку. Це пов'язане із формуванням поваги до права (позитивного), духовності і моральної відповідальності.

Виховання соціально активного кваліфікованого правника органічно пов'язане з формами діяльності (реалізації права). Виокремлюють

чотири форми діяльності: дотримання, виконання, використання, застосування. Правова культура включає усі ці форми, причому в кожній з них своя специфіка, свій підхід. Проте для правової культури важливою є не лише правомірна професійна поведінка, тут потрібна ще й соціальна активність юриста. Адже пасивна правомірність аж ніяк не визначає культури професійних дій.

Правову культуру юрист не повинен використовувати як інструмент маніпулювання правовими нормами. Це може завдати шкоди розвитку державної системи. Правова культура юриста відображає як позитивне, так і природне право, співвідношення між цими феноменами культури, стиль і культуру праці, ставлення до громадян, захист їхніх законних інтересів тощо. Його правова культура діє синергетично (співдружно), відображаючи рівень, умови існування тих чи інших суспільств, етапи розвитку цивілізації. При цьому сліпе імпортування чужої культури в жодному разі недопустиме. Тому кожна держава повинна розробити ті моральні та професійні якості юриста, які б задовольняли це суспільство.

По-перше, юрист має глибоко усвідомлювати, що свою місію він виконує будучи наділений високою довірою суспільства і держави, а тому його висока порядність, чесність, безкорисливість, об'єктивність, вдумливий підхід до кожної деталі справи, постійне прагнення до самовдосконалення мають бути невід'ємними рисами його натури. Культура юриста як фахівця невіддільна від правової культури суспільства. Рівень правової культури суспільства

істотно залежить від професійної культури юриста. З іншого боку, від професійного рівня юриста залежить стан правової культури суспільства і громадянина.

Варто відзначити, що у юриста повага до права виявляється тоді, коли він усвідомлює його цінність. А перетворити позитивне право у цінність вдається не кожному законодавцю. Тому юристові доводиться зорієнтувати власні знання права та навички на справедливе розв'язання практичної правової проблеми, обрати раціональне рішення [6, 488–489; 8].

На порозі XXI ст. юристу важливо спрямувати правову культуру на розв'язання глобальних суспільних проблем — побудови правової держави України, утвердження верховенства права.

Характерною ознакою відданості юриста своїй справі, професійної зрілості є загострене почуття справедливості. Для юриста це насамперед означає небайдужість до біди, нещастя інших людей, у тому числі і до таких, які через збіг складних життєвих обставин самі опинилися серед правопорушників. На відміну від інших громадян, юрист, саме завдяки своєму професійному хисту, спроможний не обмежуватися роллю спостерігача, а активно й ефективно домагатися відновлення порушених прав, встановлення справедливості. Зробити це — його професійний і громадянський обов'язок.

Сучасний правник повинен володіти, як мінімум, двома-трьома іноземними мовами. І вже у навчальному закладі, максимум на третьому році навчання, визначитися, чи він хоче бути державним службов-

цем, чи пов'язати свою діяльність із прокуратурою чи правоохоронними органами, чи піти шляхом оволодіння того, що необхідно для судді, чи, зрештою, освоїти нелегку, але цікаву і волелюбну професію адвоката.

Тому у час розбудови правової держави України діяльність юристів має політичний характер, а сучасні закони відстають від життя. Необхідно вдаватись до юридичної творчості з урахуванням того, що юрист діє від імені держави, “лікує” хворе суспільство, здійснює юридичний контроль. Тут небезпека криється в одновимірності юриста. Одновимірний простір для правника є неприпустимим. Розуміння права особою вимагає багатовимірного простору, врахування індивідуальних, колективних інтересів, психологічних особливостей своєї діяльності та багато іншого.

Отже, правова держава — це найважливіше завоювання українського народу, що відображено та законодавчо закріплено у ст. 1 Конституції України, а її розбудова, захист, прогресивний розвиток як демократичної, суверенної є головним надбанням нашого суспільства. Саме тому правова культура юриста виступає гарантом національної безпеки держави Україна. Стратегічне значення правової культури полягає в тому, що без високого рівня правової культури посадових осіб, законодавців та правоохоронних органів не може бути демократичної, правової держави, а відтак і незалежної та суверенної України.

Розуміння правової культури як якісного стану правового життя суспільства пов'язує її з певним рівнем правової свідомості громадян та по-

садових осіб. Стан і перспективи розвитку правової культури обумовлюються також пануючим у суспільстві праворозумінням. Високому рівню правової культури суспільства має відповідати законодавство, яке характеризується науковою обґрунтованістю, демократичною і гуманістичною спрямованістю, справедливістю, відсутністю прогалин і внутрішніх суперечностей, нечітких або таких, що можуть двозначно тлумачитись, правових приписів, використання оптимальних методів, способів регулювання правових відносин тощо.

Стан розвитку юридичної науки й освіти, ступінь залучення вчених-юристів до розробки проектів нормативно-правових актів і вдосконалення їх змісту, програм боротьби зі злочинністю традиційно становлять один із важливих рівнів правової культури суспільства. Насамкінець, правова культура суспільства включає стан законності в суспільстві [5, 640–663].

Формування правової культури не є відокремленим процесом від розвитку інших видів культури — політичної, моральної, естетичної. Це комплексний процес створення морально-правового клімату в суспільстві, який би гарантував особі реальну свободу поведінки в поєднанні з відповідальністю перед суспільством, забезпечував її права, соціальну захищеність, повагу її гідності, тобто поставив би людину в центр економічних, соціальних, політичних, культурних процесів.

Правова культура відображає певні зрізи правової реальності (правової системи): структурно-функціональний; аксеологічний (оцінний).

Структура правової культури суспільства включає: культуру правосвідомості — високий рівень правосвідомості, що містить оцінку закону з позицій справедливості, прав людини; культуру правової поведінки — правову активність громадян, яка виражається в правомірній поведінці; культуру юридичної практики — ефективну діяльність законодавчих, судових, правозастосовних, правоохоронних органів [3, 150–155; 7, 39].

Основними функціями правової культури є: пізнавальна — засвоєння правової спадщини минулого і сьогодення (вітчизняної та іноземної); регулятивна — забезпечення ефективного функціонування всіх елементів правової системи і створення неухитного правопорядку; нормативно-аксеологічна — оцінка поведінки особи, рівня розвитку законодавства, стану законності і правопорядку відповідно до норм права держави і міжнародних стандартів.

Правова культура особи включає: знання законодавства (інтелектуальний аспект). Поінформованість була й залишається важливим каналом формування юридично зрілої особи; переконаність у необхідності і соціальної корисності законів і підзаконних актів (емоційно-психологічний аспект); уміння користуватися правовим інструментарієм — законами та іншими актами — у практичній діяльності (поведінковий аспект).

Отже, правова культура виступає якісним критерієм, у тому числі і юриста, на основі якого можна здійснити оцінку ступеня розвитку як пра-

вової системи в цілому, так і кожного її структурного елемента.

Література

1. Ганзенко О. Формування правової культури особи в умовах розбудови правової держави в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Запоріжжя, 2002.
2. Грищенко А. В. Правовий закон: питання теорії і практики в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2003.
3. Медвідь Ф. М. Правова система України: деякі питання реформування // Історія української науки і техніки на межі тисячоліть: Зб. наук. праць / Відп. ред. О. Я. Пилипчук. — К., 2006. — Вип. 23. — С. 150–155.
4. Менюк О. Правова культура в умовах розбудови незалежної України: поняття, структура // Право України. — 2001. — № 4.
5. Правова система України: історія, стан та перспективи: У 5 т. — Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / За заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — Х.: Право, 2008. — 728 с.
6. Рабинович П. М. Система права // Юрид. енцикл.: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 2003. — Т. 5. — С. 488–489.
7. Шемшученко Ю. С. Правова система // Юрид. енцикл.: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 2003. — Т. 5. — С. 39.
8. Шемшученко Ю. С. Теоретичні засади взаємодії права і культури // Право і культура: теорія і практика: Міжнар. наук. конф. — К.: МП “Леся”, 1997.